

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ У ПРАЦЯХ О.П. ФЛЬОРОВА

Реформування освіти в Україні потребує насамперед фундаментальної підготовки майбутнього вчителя. На наш погляд, в умовах глобалізації, інформаційного суспільства важливо зберегти самоідентифікацію народу, особистості; знати та розвивати здобутки саме вітчизняних педагогів. Цьому сприятиме аналіз історії вітчизняної педагогічної думки.

Виповнилося вже 155 років з дня народження видатного педагога, першого директора Чернігівського учительського інституту Олексія Павловича Фльорова, а ідеї, відображені у його працях, актуальні й по нині.

Його педагогічну, організаційну, методичну та наукову діяльність вивчали і продовжують вивчати Боровик А.М., Ольховик Л.А., Телкова В.А. [2; 3; 1].

Мета нашої доповіді – висвітлити педагогічні проблеми, що вивчалися О.П. Фльоровим, які є актуальними і для сучасної освіти.

Завданнями дослідження є розглянути підходи до навчання, методи принципи навчання, принципи відбору навчального матеріалу, а також питання, що вивчав О.П. Фльоров у своїх працях.

Оскільки не всі наукові твори видатного педагога нам доступні, а деякі втрачені, ми можемо вивчати погляди Олексія Павловича завдяки творам, що зберіглися, або ж робити висновки щодо актуальних на той час проблем педагогіки з назв його творів.

Нам вдалося ознайомитися з частково оцифрованим твором Олексія Павловича «Грамматика древнего церковнославянского языка сравнительно с русским. Курс средних учебных заведений» [6]. Передмова О.П. Фльорова до видання містить погляди вченого на організацію навчання. Так, використання індивідуального, особистісного підходу зумовлено врахуванням «сил учеников» [6, с. 6]. Такий же підхід знаходимо у статті О.П. Фльорова «Вред отметок в учебно-воспитательном деле», аналізуємо за матеріалами мережевого варіанту наукового журналу «Сибирский учитель» [4]. Підтримуємо думку Олексія Павловича про те, що оцінки, бали, заважають реалізовувати індивідуальний підхід. Адже, за словами О.П. Фльорова, оціночна система «подрывает возможность теплых, сердечных, чисто-нравственных отношений между учителями и учениками ... измерить, взвесить и оценить при помощи пяти или двенадцати цифр думы, стремления и поступки человека – просто странно» [4]. Педагог підкреслює той факт, що оціночна система найбільше шкодить саме учневі, відбиваючись на його почуттях, розумі, волі та фізичному здоров'ї. Окрім того, О.П. Фльоров звертає увагу на те, що оцінки культивують почуття, які пригнічують душевну діяльність учня: страх, нудьга, тривога, скорбота, сум, ненависть, злоба, заздрість, незадоволеність [4]. Бачимо, що педагог не розділяв навчання і виховання. Прагнув досягнути такої взаємодії з учнями, так організувати освітній процес, щоб розвивати особистість вихованців у позитивному напрямку.

Повернемося до передмови у граматиці О.П. Фльорова. Окрім зазначених вище актуальних підходів до навчання, знаходимо абсолютно сучасні принципи навчання: історичності; порівняння; точної, чіткої та зрозумілої форми подачі знань; автономії вчителя. Усі названі принципи є взаємопов'язаними. Так, учні мають набувати нових знань в опорі на попередні, порівнюючи їх між собою і тим самим

розвиваючи свої аналітичні уміння. Читаємо у Олексія Павловича «невозможно ограничиться простым указанием» [6, с.5], необхідно надати учням матеріал для вивчення та аналізу, а не просто правило. Отже, О.П. Фльоров був прихильником евристичного методу, що сприяє розвитку аналітичних умінь учнів і критичного мислення у тому числі.

Принцип точної, чіткої та зрозумілої форми подачі знань допомагає учням засвоїти матеріал і застосовувати знання у повсякденному житті. На нашу думку це і є початок життєво важливих компетентностей.

Принцип автономії вчителя, виявляється, не такий уже і новітній. Більше ста років назад О.П. Фльоров визначав його як «широкий простор самодеятельности».

Підходи, методи, принципи організації освітнього процесу за Фльоровим стали підґрунтям для визначення принципів відбору матеріалу (змісту навчання). До таких принципів Олексій Павлович відносить принцип частотності, фактично актуальності матеріалу та науковості «что признано современной наукою достоверным» [6, с.7]. Наукова діяльність О.П. Фльорова є прикладом для наслідування: педагог є автором наукових праць на актуальні теми не тільки зі своєї спеціальності, але й теми, що є насущними і сьогодні. Назви робіт говорять самі за себе, до прикладу: «Недостатки современного женского образования и основы его рациональной организации» [5, с.13] – гендерні питання; «О постановке курса гигиены и физического воспитания в женских гимназиях»; «Вред отметок в учебно-воспитательном деле»; «Вред от переполнения классов в среднеучебном заведении»; «Стеснение личности преподавателя, как зло нынешней педагогической системы» [5, с.15]; «Вредные стороны репетиторства и его необходимая организация»; «О доверии к учителю» [5, с.16]; «К вопросу об организации подготовки учителя средней школы»; «Государственное значение учителя...» [5, с.17] тощо.

Отже, бачимо, що О.П. Фльоров розглядав шкільні предмети передусім як засіб розвитку особистості, свідомості, життєвих компетентностей учнів, що суголосно сучасним тенденціям в освіті. Його підручник з граматики – це, фактично, підручник з розвитку аналітичних умінь, що працює на усвідомлення учнями навчального матеріалу дослідницьким шляхом.

Науковий доробок О.П. Фльорова є актуальним і понині. На нашу думку, праці Олексія Павловича потребують зібрання, перекладу та повного видання творів. Університет, який завдячує своєму першому директорові, міг би організувати та втілити у життя такий проєкт, шануючи пам'ять видатного педагога.

Список використаних джерел і літератури

1. Алексей Павлович Флёров – видный педагог и методист: (К 150-летию со дня рождения). *Русский язык в школе*. 2016. № 10. С. 31–36.
2. Боровик А.М. Роль О.П. Фльорова у становленні Чернігівського учительського інституту (1916-1919 рр.). *Сіверщина в історії України: зб. наук. праць*. Київ – Глухів, Центр пам'яткознавства НАН України, 2013. Вип. 6. С. 427–430.
3. Ольховик Л.А. Олексій Павлович Фльоров – видатний педагог і методист кінця ХІХ – першої половини ХХ століття. *Сіверянський літопис*. 2014. № 6. С. 347–355.
4. Педагогические отголоски. Воспитание и обучение. Ежемесячный педагогический листок. № 1. Январь 1889 г. (Перепечатано в современной

орфографії). *Сибирский учитель. Научно-методический журнал.* 2000. № 6. URL: <http://www.sibuch.ru/taxonomy/term/598>

5. Флёрв Алексей Павлович. Биография. Список опубликованных работ. Перечень рукописных трудов. *Фонд рідкісної книги Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.* Рукопис. (надруковано на друкарській машинці). 30 с.

6. Флёрв А.П. Грамматика древнего церковнославянского языка сравнительно с русским: курс средних учебных заведений. Москва: Книга по требованию, 2015. 132 с. URL: <https://www.bookvoed.ru/files/3515/10/05/52.pdf>

Тамара Дорохіна

**ГРИГОРІЙ ДМИТРОВИЧ РЕБЕНОК -
ЗАВДУВАЧ ВІДДІЛОМ ПРОСВІТИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ УПРАВИ
У ПЕРІОД НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941-1943)**

Тема німецької окупації території України, зокрема, Чернігівщини продовжує цікавити науковців з огляду надання об'єктивної оцінки подіям, реконструкції повсякдення місцевого населення, функціонування культурно-просвітницької та господарської сфер діяльності тощо. Важливо схарактеризувати роль окремих персоналій у важкий для всієї країни та окремої людини час виживання, подолання моральних та матеріальних труднощів. У зв'язку з переглядом кримінальних справ по звинуваченню за статтею 54 УК УРСР (державні злочини), згідно з Законом УРСР «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» (1991), багато засуджених у роки війни та післявоєнний період були повністю або частково реабілітовані. Зняття статусу секретності з цих справ дало можливість дослідникам ретельно їх